

Ministerie van Defensie
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Vereniging NLconnect
Dr. Kuiperstraat 5
2514 BA Den Haag

Den Haag, 4-7-2025

Betreft: Reactie NLconnect op consultatie voorstel voor een
Wet op de defensiegereedheid (Wodg)

T +31 70 3053333
E info@nlconnect.org
I www.nlconnect.org

Geachte lezer,

NLconnect is de brancheorganisatie van de telecom-, breedband- en glasvezelindustrie. Nederland beschikt over digitale telecom- en breedbandnetwerken van wereldklasse: we hebben de beste mobiele netwerken ter wereld en behoren tot de kopgroep in glasvezel- en Gigabitdekking. Samen werken onze 90 leden aan uitrol en beheer van glasvezel, 5G en andere breedbandnetwerken en aan innovatieve dienstverlening over die netwerken. Onder onze leden bevinden zich ook KPN, Odido en VodafoneZiggo – de drie partijen die op dit moment beschikken over spectrumvergunningen voor het aanbieden van (mobiele) openbare elektronische communicatiediensten, alsmede andere gebruikers van het frequentiespectrum dat is toegewezen voor telecommunicatiedoeleinden, zoals aanbieders van private 5G netwerken en diensten. Deze reactie wordt expliciet mede namens deze gebruikers van (telecom)frequenties ingediend.

Gereedstellingsactiviteiten kunnen vitale infrastructuur ontwrichten

De telecom- en breedbandnetwerken vormen het fundament onder onze digitale samenleving en economie. Zonder betrouwbare connectiviteit komt niet alleen het dagelijks leven van consumenten tot stilstand, maar stopt ook de economie in haar geheel. Communicatie, zorg, onderwijs, mobiliteit, logistiek, digitale overheidsdiensten, financiële transacties, hulpdiensten en productieprocessen zijn allemaal afhankelijk van stabiele en continue digitale netwerken.

In geval van verstoring komt de maatschappelijke én economische dynamiek onmiddellijk onder druk te staan. Om die reden is de telecominfrastructuur door de overheid aangewezen als vitale infrastructuur.

Zoals in de consultatiestukken wordt uiteengezet, is de kans dat Nederland betrokken raakt in een militair en/of digitaal conflict steeds groter. Als industrie bereiden wij ons daar uiteraard pro-actief op voor, met majeure private investeringen in weerbare, (cyber)veilige, robuuste en redundante digitale netwerken en dienstverlening.

Wij begrijpen tegen die achtergrond vanzelfsprekend ook de noodzaak tot versterking van de defensiegereedheid en onderschrijven het belang van een slagvaardige krijgsmacht. Tegelijkertijd willen we aandacht vragen voor de ontwrichtende impact die gereedstellingsactiviteiten kunnen hebben op de vitale digitale infrastructuur. Vanuit die invalshoek maken wij graag de volgende opmerkingen bij het consultatievoorstel van de Wodg.

Vergaande ingrepen onder reguliere omstandigheden?

Met dit concept-wetsvoorstel krijgt de minister van Defensie vergaande bevoegdheden om bestaande regels uit de Telecommunicatiewet (Tw) buiten werking te stellen. Dit terwijl de bestaande bepalingen in de Telecommunicatiewet voldoende mogelijkheid geven. Het concept-wetsvoorstel introduceert een grondslag om bij AMvB af te wijken van het volledige (!) Hoofdstuk

3 van de Tw alsmede van de artikelen 10.13 en 10.15 van die wet, voor gereedstellingsactiviteiten die betrekking hebben op (nominaal en) afwijkend gebruik van frequentieruimte. Tevens bevat het voorstel een vangnetbepaling (in artikel 8.0) met een ontheffingsbevoegdheid van (niet nader genoemde) aan te wijzen wettelijke voorschriften.

Met het concept-wetsvoorstel krijgt de minister van Defensie dus onder meer de mogelijkheid om, als dat nodig is voor een militaire oefening, tijdelijk zenders te storen (jamming) of radioapparaten te gebruiken die normaal verboden zijn.

Opvallend is dat deze afwijkmogelijkheden niet alleen bedoeld zijn voor - of afgebakend zijn tot - crisissituaties of oorlogstijd, maar gelden onder *reguliere omstandigheden* waarin Defensie zich voorbereidt op conflicten. Dit concept-wetsvoorstel ziet dus nadrukkelijk op het 'nu' en is niet beperkt tot buitengewone omstandigheden zoals geregeld in hoofdstuk 14 van de Tw of in de Oorlogswet. Dat betekent dat er ruimte ontstaat voor vergaande ingrepen in het spectrum bestemd voor onder andere mobiele en omroepdiensten, maar ook spectrum toegewezen aan andere beleidsdepartementen zoals Rijkswaterstaat of J&V – ook onder normale omstandigheden. Dat raakt direct aan de continuïteit van de Nederlandse telecominfrastructuur in brede zin, zonder dat daarvoor in de consultatiestukken een goede onderbouwing wordt gegeven of voldoende waarborgen worden ingebouwd. NLconnect maakt daar bezwaar tegen.

Sluit aan bij bestaande afwijkmogelijkheden in de Telecommunicatiewet

De bestaande bepalingen in de Tw bieden reeds een heldere grondslag voor het verlenen van ontheffingen, ook in het kader van defensiegereedheid zoals oefeningen. Zo biedt artikel 3.22 Tw al sinds vele jaren de mogelijkheid voor een ontheffing - te verlenen door de minister van Economische Zaken - ten behoeve van oefendoeleinden. Het uitgangspunt bij deze bestaande mogelijkheden is dat oefeningen in principe zo worden ingericht dat ze geen inbreuk maken op het normale gebruik van frequentieruimte—bijvoorbeeld door gebruik te maken van vergunningvrije frequenties of door te oefenen onder gecontroleerde omstandigheden, zoals op een afgelegen terrein. Op die manier ondervinden telecomaanbieders geen hinder van het afwijkende gebruik. De ontheffing is bedoeld voor situaties waarin dat toch niet mogelijk is.

Nergens in de consultatiestukken wordt duidelijk waarom de bestaande wettelijke afwijkmogelijkheden inzake gebruik van frequentieruimte en radioapparaten niet volstaan voor de verhoogde gereedstelling van de krijgsmacht. Ook wordt door Defensie niet uiteengezet waarom niet wordt gekozen voor een aanpassing van de Tw, mochten de bestaande wettelijke afwijkmogelijkheden niet volstaan.

NLconnect verzoekt daarom om Hoofdstuk 3 en de artikelen 10.13 en 10.15 Tw buiten het bereik van de afwijkmogelijkheden in de Wodg - inclusief vangnetbepaling - te houden en de huidige ontheffingsmogelijkheden in de Tw aan te houden.

Mocht Defensie van mening zijn dat aanvullende afwijkmogelijkheden noodzakelijk zijn, dan verzoeken we om die - uiteraard beargumenteerd - op te nemen in een samen met het ministerie van Economische Zaken op te stellen voorstel tot wijziging van de Tw.

Respecteer en veranker de rol van EZ bij frequentiegebruik

Vanzelfsprekend moet *elke* afwijkmogelijkheid inzake gebruik van frequentieruimte - op basis van de Tw, de Wodg of anderszins - met strikte voorwaarden en waarborgen omkleed zijn. Het is daarbij allereerst van groot belang dat elk afwijkend gebruik wordt gecoördineerd met en door het ministerie van Economische Zaken. Dit ministerie is sinds jaar en dag het aangewezen en coördinerende ministerie als het om frequentiegebruik gaat. Wij pleiten ervoor deze rol te respecteren en te verankeren bij eventuele toepassing van de Wodg.

Vitale sectoren vooraf betrekken

Voorts is randvoorwaardelijk dat de getroffen (telecom)frequentiegebruikers en andere vitale partijen bij eventuele gereedstellingsactiviteiten vooraf worden geïnformeerd en betrokken.

Onze sector vormt de ruggengraat van andere vitale sectoren, zoals de zorg, luchtvaart, energie, mobiliteit en hulpdiensten. Alleen onze leden weten welke toepassingen en vitale diensten op welke netwerken draaien en zij kunnen dus inschatten in welke gebieden verstoringen kunnen of zullen leiden tot maatschappelijke ontwrichting.

Een goede afweging vereist inzicht in het publieke belang dat wordt geraakt door eventuele uitval van digitale infrastructuur. Bij afwijkend frequentiegebruik of andere gereedstellingsactiviteiten is het daarom essentieel dat telecomaانبieders vooraf worden geïnformeerd en betrokken, evenals andere vitale diensten en sectoren. Denk aan oefeningen nabij een ziekenhuis, bij een luchthaven, in de buurt van autonoom rijdende voertuigen of in een havengebied. Zonder overleg bestaat een zeer groot risico op onbedoelde maatschappelijke schade.

Gegeven de beoogde versterkte defensiegereedheid verzoeken we Defensie om in de Wodg op te nemen dat zij voorafgaand aan mogelijke verstoringen en/of frequentiegebruik hierover overleg voert met Economische Zaken, onze sector, andere vitale sectoren en hierover nadere afspraken maakt.

Regel nadeelcompensatie

Tevens dient wettelijk te worden voorzien in nadeelcompensatie bij gereedstellingsactiviteiten, gelijk aan artikel 14.4 lid 4 Tw. Nadeelcompensatie geldt voor buitengewone omstandigheden, en zal dus zeker ook moeten gelden voor eventuele gereedstellingsactiviteiten onder de Wodg. Voor telecomaانبieders kunnen storingen, schade en hinder als gevolg van gereedstellingsactiviteiten leiden tot klachten en claims van klanten. Dat geldt voor consumenten (bijvoorbeeld bij langdurige uitval van mobiele dekking), maar zeker ook voor bedrijven, overheidsdiensten en ziekenhuizen, politie en andere hulpverleners die afhankelijk zijn van beschikbaarheid op basis van SLA's. Zonder regeling voor compensatie kan dit leiden tot forse financiële schade voor telecomaانبieders.

Tot besluit

In de memorie van toelichting (p. 46) wordt opgemerkt dat de beoogde ontheffingsmogelijkheid "vooral bedoeld is om te zorgen dat het beoefenen van elektronische oorlogsvoering en interventieactiviteiten niet onnodig worden beperkt of belemmerd." Deze formulering wekt de indruk dat de continuïteit van vitale telecomnetwerken een secundair belang is, dat slechts weegt zolang het de militaire oefeningen niet te veel in de weg zit. Dat is wat NLconnect betreft de verkeerde benadering. Telecommunicatienetwerken vormen zelf een vitaal onderdeel van de nationale veiligheid, en hun continue werking is - ook in militair opzicht - van cruciaal belang.

Een sterke krijgsmacht en operationele telecomnetwerken zijn allebei fundamenteel voor onze samenleving, juist in tijden van dreiging, crisis of conflict. Wij roepen daarom op tot zorgvuldige afweging, heldere verantwoordelijkheden en tijdige afstemming met vitale telecompartijen. Deze afweging zal nadrukkelijk oog moeten hebben voor de bestaande ontheffingsmogelijkheden in de Tw, en uiteen moeten zetten welke waarborgen worden opgenomen indien Defensie van mening is dat vast moet worden gehouden aan de voorgestelde ruime afwijkingsbevoegdheden.

Vanzelfsprekend zijn wij bereid tot verdere toelichting.

Met vriendelijke groet,

Mathieu Andriessen
Directeur NLconnect